

BIENCZE GÉZA* – REMPORT ZOLTÁN**

A Lipták-féle cég tündöklése és bukása

BEVEZETÉS

Az 1870-es évektől nagy lendületet vett hazai gyáripari fejlődés, több kisebb válságot átélve, szinte folyamatos ívet mutatott a századfordulóig. Gyárak, vállalkozások, cégek számai alakultak hazai és külföldi tőkével, s erősödtek meg az 1880-as évek hazai ipartámogatási politikájának segítségével. Az ipar egésze szinte szerves együttesként, ugrásszerűen fejlődött.

A meghatározóvá vált gyáripar, a kereskedelem, a bank- és a hitelélet fellendülése erőteljesen átalakította a lakosság addigi hagyományos összetételét, megnövelte az ipari és forgalmi központokká váló városok – köztük is elsősorban a főváros – népességét. Budapest Európa egyik leggyorsabban fejlődő városa a századfordulón, lakóinak száma 733 ezerre növekedett. A népességszám gyors ütemű gyarapodásával párhuzamosan szökött magasra a gazdaság erősödésével felfokozott építési láz is. Új építési módok, új szerkezetek alkalmazása tették lehetővé a tömeges méretű lakóházépítéseket, s nem utolsósorban a városképet meghatározó, a megrendelő gazdasági nagyságát és erejét a nagy nyilvánosság számára is egyértelművé tevő új és korszerű középületek megjelenését.

Az 1900-as évek fordulóján azonban megtört a lendület, s mind a gyáripar fejlődése, mind az építkezések növekedési üteme alábbhagyott. Ezen a helyzeten szándékozott segíteni az 1907-től indult újabb iparfejlesztési program, amely a szerkezetében kialakult és fokozatosan erősödő hazai iparnak a külföldtől való függetlenedését, az erőteljesebb iparvédelmet vette tervbe, annak ellenére, hogy saját eszközei és lehetőségei mozgósítása mellett tárt kapukat nyitott a külföldi tőkének az ipar területére történő becsalogatásához.

Az állami ipartámogatásnak az addigi legtágabb kereteket biztosító programja elsősorban a vas- és gépipar erőteljes növelését szorgalmazta. Az e területre besorolható vállalatokat a kormány közvetlen pénzsegéllyel, az adó és az illetékek alóli mentességgel, kisajátítási és ingatlanszerzési kedvezményekkel, a közszállításoknak a hazai ipar részére – esetenként kizárólagosan – történő biztosításával támogatta.

* Országos Műszaki Múzeum, 1117 Budapest, Kaposvár u. 13–15.

** 1026 Budapest, Bimbó út 119/A.

AZ INDULÁS

És itt kezdődik a Lipták-féle vállalkozás, a Lipták-gyár története. Úgy kezdődik, mint a mesék: hol volt, hol nem volt, volt egy szegény ácslegény, aki világgá indult, hogy szerencsét próbáljon. Élete csillagát a szerencse vezérelte. Az 1874-ben Békéscsabán született ácslegényt **Lipták Pálnak** hívták. Az ácsmesterség kitanulása után az Al-Duna szabályozásánál kapott munkát, ahol hamar kitűnt kiváló szervezőkészségével, s alig 16 évesen több száz munkást irányító munkavezetővé lépett elő. Kedvet kapva a műszaki munkákra, 1894-ben beiratkozott a Műegyetemre, ahol kitüntetéses oklevelet szerzett, majd hat éven át a vízépítési tanszéken volt tanársegéd. Tudományos tevékenységének keretei között a vasbeton szerkezetek elméletével foglalkozott, s az országban az elsők között szerzett műszaki doktori címet. Már ekkor felülkerekedett benne a vállalkozói szellem, s a műegyetemi tanári meghívást elutasítva önálló építési pályára lépett.¹

AZ ELSŐ ÉPÍTÉSI VÁLLALATTÓL A RÉSZVÉNYTÁRSASÁGIG

1907-ben még műegyetemi tanárként alapította meg **Pollacsek Miksa** építési vállalkozóval társulva első vasbeton építési vállalatát, amely a VIII. ker. Mária utca 20. szám alatt működött. A társtulajdonos Pollacsek rövidesen kivált a cégből és Lipták, társulva **Stiegnitz Imre** budapesti vállalkozóval létrehozta a *Hazai beton és vasbeton építési vállalat dr. Lipták és társa* elnevezésű társaságot, melyet csupán 1908 végéig tartottak fenn.

A Lipták-féle vállalatok keletkezésüktől kezdődően már 1908 végéig is számos nagyobb szabású magán- és állami építkezésen dolgoztak, s közülük is kiemelkedik az Erzsébet téri – a második világháborús súlyos kárai és az ott létrehozandó Központi Autóbusz Pályaudvar helyigénye miatt lebontott – ún. Mocsonyi-ház, az 1908-ra elkészült, az 1899-ben alakult Magyar Mezőgazdák Szövetkezete tulajdonában épült kettős szék- és bérpalota az Alkotmány utca 27–29. sz. alatt, vagy az 1908 júniusától 18 hónap alatt az államvasúti gépgyár számára a Simor, Szapáry, Golgota és Delej utcák határolta mintegy kéthektárnyi területen felépített 648 lakásos kolónia.

A vállalat 1908-ban kiterjesztette a tevékenységét az ipari építkezésekre is, s az államvasúti gépgyár rekonstrukciós építkezései során a mozdonygyártás kényszerű szüneteltetése nélkül építette át vasbeton szerkezetűvé a közös mozdonygyári és gazdasági géposztályi kovácműhely csarnokát.

A megváltozott profilnak megfelelően 1908 decemberében a cég nevét *dr. Lipták és Társa építési és vasbeton építési vállalat vasszerkezeti gyárra* változtatták.²

Az építkezésekhez szükséges vasszerkezetű oszlopokat, tartókat és egyéb elemeket a legkülönbözőbb vasipari vállalatoktól rendelték meg, a Pannónia utcában létesített telepen a tárolás mellett csupán néhány saját tervezésű vasbetongerenda-típus előállítására folyt. 1908 végére a bérelt telephelyen már egy kisebbfajta gyár létesült, ahol a vasgyáraktól közvetlenül beszerzett vasanyagokból a vállalat maga készítette el az építkezéseihez szükséges vasszerkezeteket, nyílászárókat és tartozékokat.

A vasszerkezetgyártó háttérrel, a megszerzett építési tapasztalatokra is támaszkodva, 1909 és 1911 között az építési vállalat olyan, városképi szempontból ma is jelentős vagy akár éppen meghatározó épületeket emelt, mint 1909-ben a **Schmall Henrik** tervei alapján az akkori Kígyó tér és Koronaherceg utca (Kossuth Lajos utca – Petőfi Sándor utca) sarkán a Belvárosi Takarékpénztár Rt. Kígyó tér 5. sz. alatti palotája, vagy az Alpár Ignác tervei alapján 1911-ben elkészült Pesti Hazai Takarékpénztár Egyesület (ma a Tőzsde) Deák Ferenc utca 5. sz. alatti székháza. Több esztendőre átnyúló nagy munka volt a budaörsi úti IV. Károly király laktanya 1909-ben indult építkezése, az 1911-ben megkezdett Mária Terézia (Horváth Mihály) téri, 15 ezer állomásosra tervezett nagyszabású telefonközpont.

A nagy építkezések kiszolgálásához, a még nagyra törőbb tervek kivitelezéséhez, a megszerzett nagyobb szabású üzletek sikeres lebonyolításához a Pannónia utcai telephely már nem nyújtott elégséges háttérrel s ezért 1909-ben a Lipták-féle vállalat komoly ingatlant vásárolt a kispesti vasútállomás mellett, de már Pestszentlőrinc közigazgatási területén, az akkoriban kialakításra került gr. Apponyi Albert (Hengersor) utca majdnem teljes hosszában.

A cég belvárosi építkezéseivel párhuzamosan még ebben az esztendőben az új telephelyen elsőként a vasbetongyártó műhely épült fel, majd utána a maga korában komoly technikai teljesítménynek számító, 137 méter hosszú és 45 méter fesztávolságú vasszerkezeti szerelőcsarnok, amely alkalmas volt a legtekintélyesebb szerkezeti elemek szerelésére is. Velük egy időben épült a kazán- és a gépház, amelyek 1910 tavaszán már üzemképes állapotban voltak.

A pestszentlőrinci gyártelepi építkezések az addigi építőipari tevékenységgel ellentétben olyannyira tőke- és eszközigényesek voltak, hogy természetszerűleg került sor az addigi közkereseti társasági szervezet átalakítására. 1911. június 17-én alakult meg tíz alapítótag jelenlétében a *Dr. Lipták és társa építési és vasbeton építési vállalat vasszerkezeti gyár részvénytársaság*.

A cég 2 millió koronás alaptőkéjével már a nagyipari cégek sorába tartozott. Az 1910-ben jegyzett 29 építőipari részvénytársaság közül az egyik legnagyobbikként emelkedett ki, mivel ebben az iparcsoportban az egy vállalatra jutó alaptőke átlag nem sokkal haladta meg a 600 ezer koronás nagyságrendet.

A vállalat tevékenysége kettős irányú volt. Egyrészt folytatta építőipari ténykedését, a másik legfontosabb tevékenységi terület a pestszentlőrinci saját gyártelep kizárólagosan önerős építése és berendezése volt.

PROFILBŐVÍTÉS

A gyártelepet Lipták tervei szerint, a kor legkorszerűbb berendezéseivel és gépeivel rendezték be, mindvégig szem előtt tartva a későbbi bővítés, a továbbfejlesztés lehetőségét, sőt várható igényét és szükségességét is. Valószínű, hogy a kezdetektől fogva, Lipták eredeti terveiben már szerepelt a kohászati bázis kiépítése. Gyors elhatározásra azonban nyilván a szinte korlátlanul látszó vasszerkezeti piac készítette, ezért mihelyt a banki háttérrel sikerült megteremtenie, hozzáfogott a kohászati berendezések telepítéséhez. 1911 tavaszától így épült meg a vasszerkezeti csarnokot követően a hídszerkezeti műhely, a vasöntőde egytonnás kapacitású kupolóval, a korszerű acélmű 15 tonnás rekuperatív rendszerű Martin-kemencével, a hozzátartozó négy egységből álló gázgenerátor-teleppel, majd az 1913 februárjától üzemelő acélmű mellett a finomhengermű, a központi erőtelep – szénrakodóval és víztisztító művel kiegészítve.

A Reviczky – gr. Apponyi – Sárkány utcák által határolt tömbben egy korszerű, 5-600 főt foglalkoztató gyártelep alakult ki 1913-ra a kohászati melegtermékek széles választékával. Az addig alapvetően építési, építési-szerelési tevékenységet folytató vállalat profilja ekkorra egyértelműen a vas-fémipar felé tolódott el, bár termelési kapacitása e téren ekkor még nem volt igazán jelentős, vasipari termékeit pedig még aligha ismerhették.

Elsősorban a gyári építkezések rendkívüli nagyságrendű tőkeigénye miatt szükségessé vált az eredeti 2 millió koronás alaptőke felemelése 5 millió koronára. A megemelt alaptőke így biztos fedezetet nyújthatott a továbbra is gyors ütemben bővülő gyártelepi építkezésekhez, elsősorban is a Martin-acélmű és a hengermű beruházásainak a befejezéséhez.

A Lipták-gyár – 1913-tól *Dr. Lipták és Társa Építési- és Vasipari Részvénytársaság*³ –, mint a hírhedt osztrák-magyar vaskartellen kívüli építőipari és vasipari vállalat, ez idő tájt – fővárosi építkezésein kívül – elsősorban közúti és vasúti vas- és vasbeton-szerkezetű hidak, raktárházi elektromos felvonók és elevátorok, bányafelvonók és egyéb berendezések, elektromos markolók, emelők, szénrakodók, különféle daruk, vasúti fordítókorongok, egy sor fővárosi középítkezéshez gyártott és szállított szerkezetek, hengermű berendezések gyártásával és szerelésével foglalkozott.

A nagy alapanyag-igényű vasszerkezeti gyártásnak, a nagymértékben megnövekedett termelés és a gyártelep működtetéséhez szükséges energiaigény nyersanyagainak biztosítása életbevágó fontosságúvá vált a vállalat számára. Így szerezte meg a vállalat 1913-ban az Abaúj-Torna vármegye területén fekvő, a jászói prépostság tulajdonában lévő mecenzéfi pátvaskő-bányák bérletét, majd 1917-ben megvette a kohászati háttérrel biztosító nagybányai és borsodszendrői szénbányákat.⁴

A Lipták-féle cég – az építőipari ágazatban foglalkoztatott idénymunkásokat nem számítva – 1913-ban 651 főnyi átlagos munkáslétszámával a hazai vas-, fém- és gépipari vállalatok között a hatodik helyet foglalta el, s csak a diósgyőri állami vasgyár, az államvasúti gépgyár, a Weiss Manf-

réd acél- és fémművek, a Ganz és Társa–Danubius, valamint a Fegyver- és Gépgyár Rt. előzte meg. A vállalat első időszakára jellemző építőipari, építő jellegű profil ekkorra már olyannyira háttérbe szorult, hogy ettől kezdődően a céget a vas-, fém- és gépipari vállalatok közé sorolták be.

ÁTÁLLÁS A HADITERMELEÉSRE

Az első világháború kitörése az ipart teljesen készületlenül találta és alapvető problémákat és változásokat okozott a hazai vas- és gépiparban is. A frontszükségletek előre nem látott hatalmas gyártási igényt jelentettek, s az ezek kielégítésébe bekapcsolódott vállalatok már 1915 folyamán minden korábbi iparfejlesztési program mértékénél gyorsabb ütemben fejlődhettek. Igaz, cserébe katonai felügyelet alá kerültek, s működésük és életük minden lépését ellenőrizte vagy irányította a hadügyi vezetés.

A világháború kitörése alaposan megváltoztatta a Lipták gyár üzemmenetét, mivel 1914 októberében a hadügyminisztérium arra utasította, hogy összes üzemeit, még az építés alatt állókat is, állítsa át hadiszerek – lövedékek és gránátok, bombatestek – gyártására, s további üzemeket és üzemrészeket állítson fel a tervezett nagy volumenű lőszergyártáshoz. A minden képzeletet felülmúló rövid idő alatt végrehajtott beruházások és a termelés átállítása után a gyártásban kizárólagossá lett a hadianyaggyártás. A próbadarabok már 1915 januárjában elkészültek és utána rövidesen megindult a legkülönfélébb tüzérségi lövedékek, gránátok és srapnelek, repülőbombák és gyújtótétek gyártása, s igen rövid idő alatt a vállalat a Monarchia egyik legjelentősebb muníció-ellátójává lépett elő. Emellett még a gyár felkészültségének megfelelően gyártottak tüzérségi lőszerkoszikat, páncélozott kocsikat, sokféle egyéb hadfelszerelési cikket. Itt említhető meg, hogy a háború vége felé bekapcsolódtak a repülőgépgyártásba, valamint a harctéri szolgálatra beosztott helikoptert is itt állították elő. A gyár 1917/18-ra érte el teljes kiépítettségének legmagasabb fokát – ekkor a nagyolvasztós nyersvas-gyártás kivételével – a teljes vas- és gépgyártás minden fázisának elvégzésére felkészült volt.

A korábbi termékek és gyártmányok előállításával csak akkor foglalkozhattak, ha azok valamilyen módon háborús célokat szolgáltak, mint pl. a vasút-felszerelési eszközök, hídszerkezetek gyártása. A gyár függvénye volt még, de nem tartozott a gyár szervezetéhez a robbanóanyagot szerelő telep, amely a gyári üzemektől kissé távolabb feküdt.

A hadiipari konjunktúra eredményeként a hadfelszerelési cikket előállító vállalatoknál hatalmas nyereségek képződtek, ezek révén nagymértékű beruházásokat, elsősorban üzem bővítéseket hajtottak végre, de teljesen új üzemeket és gyárakat is alapítottak.

A Lipták cég szinte modellként szolgálhatott mindezekhez. A vállalatra kirótt, illetve a szabad kapacitások kitöltésére megszerzett hadiszállítások teljesítése érdekében a háború előtti – igaz, ekkor még nem teljesen kész gyár – termelési kapacitása a többszörösére növekedett.

Az 1915-ben megindult lövedékgyártás, ill. az egyéb célú gépgyártás által megkövetelt igen nagyarányú fejlesztések miatt a vállalat jelentős nagyságrendű hitelfelvételével olyannyira eladósodott, hogy emiatt legfőbb hitelezője, a Magyar Bank és Kereskedelmi Rt. is likviditási válságba került. A bank, hogy a vállalat összeomlását elkerülje, egyrészt egy jelentősebb (50 millió koronás) hadimegrendelést szerzett, másrészt – a korábbi viszonyokhoz képest – elképesztő mértékű alaptőke-emelést hajtottak végre 1915 novemberében: az 5 milliós alaptőkét 20 millióra növelték.

Ezzel egy időben Lipták Pált elnök-vezérigazgatóvá nevezték ki. Ő azonban már nem sokáig maradt a vállalat élén, 1916-ban kivált a cégből, azzal a megkötéssel, hogy a cég elnevezésében nem történhet változás, ő maga pedig vállalta, hogy a birtokában lévő részvényt csomagot bizonyos ideig nem idegeníti el.

(Röviden további életútjáról: a társaságból kilépve a világháború után is sikeres magasépítési vállalkozást alapított. Tekintélye révén politikai szerepet vállalt: tagja Budapest Székesfőváros törvényhatósági bizottságának, 1920-tól parlamenti képviselő, rövid ideig kereskedelemügyi minisztériumi államtitkár. 1926-ban hunyt el.)

A nevében továbbra is Lipták-féle vállalat vagyona a háború alatt évről évre növekedett, s 1917

végére – a cégalapítástól számított nem egészen hat év elteltével, a gyári termelés megindulása után alig három esztendővel – a Lipták-féle cég mind a termelését, mind pedig a munkáslétszámát tekintve az ország legnagyobb vas- és fémipari részvénytársaságai közé emelkedett, közvetlenül a Rimamurány Salgótarjáni Vasmű, a Ganz és Társa, valamint a Weiss Manfréd Aczél- és Fémművek mögé.

A HANYATLÁS ÉS A BUKÁS

Lipták Pál a vasbeton- és vasszerkezetek készítését 1908-ban 12 fővel indította el, s mint az elmondottakból is következik, foglalkoztatottainak száma gyorsan nőtt. A pestszentlőrinci telepen a részvénytársasági üzem első évében 300 fővel gyártották a szerkezeti elemeket, majd a foglalkoztatottak száma meredeken növekedve, az utolsó háborús években meghaladta az 5200 főt.⁵ A háború végén a létszám csökkenésbe ment át, majd 1919-ben a gyár hirtelen elnéptelenedett, s 1919 márciusában az üzemet leállították. Szakaszos munkamenettel folytatódott 1920-tól a gyártás, akadózva a megszálló román hadsereg által elszállított gépek hiánya miatt is, de alapvetően a nehézvasipari termékek iránti szinte teljes kereslethiány miatt. Egyre többen hagyták el önként a gyárat, bár 1922-től sikerült bekapcsolódni mozdonyjavítási és egyéb, ám a legvegyesebb vasszerkezeti és gépjavító munkákba, s némi piacra leltek a kohászati termékek is. A korszerű és új berendezésekkel és gépekkel felszerelt, minden problémája ellenére még mindig nagy teljesítőképességű gyárban a lényegében sikertelen termék- és piackereső évek alatt tovább folytatódott a leépülés, a megcélzott motor- és gépgyártási program is kudarcba fulladt.

1922 októberében a részvénytársaság is alapvetően átalakult, mivel a részvények többségét a Magyarország és a Balkán felé kacsingató német Stinnes Konzern vette meg. A konzern elképzelései nem valósulhattak meg, mivel részvényeik nagy részét rövidesen visszaszármaztatták, ami által a Lipták-cég lényegében ismét a Magyar Bank és Kereskedelmi Rt. érdekeltsége lett. Az egyre erősödő infláció közepette az angol érdekeltséggé váló bank kizárólagosan rövid távú érdekeinek ellentmondott a veszteséget termelő vállalat. A bank rövid úton meg is szabadult tőle, lehetővé téve legnagyobb ellenlábasának, a Ganz és Társa Danubius Gép-, Waggon- és Hajógyár Rt.-nek, hogy 1927 végével a Lipták-féle társaságot áron alul megvásárolja, szervezetébe beolvassza, majd teljes egészében leszerelje és felszámolja.⁶ (Telephelye ma is jelentős kohászati tevékenységnek ad otthont az ott működő Dunaferr Lőrinci Hengermű Kft. révén.)

KÖVETKEZTETÉSEK

És végezetül mit mondhatnánk, megvonva a Lipták-gyár történelmi mérlegét? – A gyár élete 17 évnyi volt, abból 8 év a fejlesztése, 3 év az összeomlása és 6 év az utókezelése. Pályájának rövid tartama ellenére megállapítható, hogy az üzem létesítése grandiózus vállalkozás volt. Kiepítettségének legmagasabb fokán az ország legnagyobb ipari vállalkozásainak a sorába lépett mind a beinvestált és mobilizált tőke nagyságát, mind pedig az üzemeiben foglalkoztatottak létszámát illetően. Nem is annyira a méretek voltak azonban impozánsak – a Monarchián belül szép számmal működtek már nagy méretű ipartelepek –, hanem az a sebesség volt lélegzetelállító, amellyel ez a nagy technológiai területet átfogó gyártó komplexum kiepült. A nagy méreteknek ez a gyors elérése egyértelműen nagy szervezési bravúrt jelentett, amely két pillérre támaszkodott: Lipták Pál halatlan szervezőképességére és a biztos pénzügyi háttérre.

A Lipták-féle vasipari cég azonban 17 esztendei fennállása után megbukott, ezért nem indokolatlan feltenni a kérdést: vajon itt és akkor értelmes vállalkozás volt-e a hatalmas gyártelepet létrehozni? A feltett kérdésekre azonban csak a helykiválasztást illetően adható megnyugtató válasz. A Kispest közvetlen peremére támaszkodó ipartelep a főváros közelségéből adódó összes előnnyel rendelkezett, s az első évek tevékenységének kellő kereteihez hozzájárult a kedvező piaci helyzet is. Ha Lipták itt és ekkor megáll, erejénél fogva már előnyösen használhatta volna ki a hadimegrendeléseket, s a háborút követően, polgári kapcsolataira támaszkodva talán csak részleges nehézségekkel kellett volna szembenéznie.

Lipták azonban további olyan két lépesre szánta el magát, amely a későbbiekben vállalkozása számára végzetesnek bizonyult: a vaskohászati bázis kiépítésére és az egytípusú hadiprogram vállalására. A vaskohászat kiépítése hatalmas tőkelekötéssel járt, annak megtérülésére csak hosszú béketermelés után és biztos piacon nyílhatott volna mód. A vaskohászati jelleget felvett gyár a piac – vagy annak inkább érdemi szeletének – hiánya miatt már indulásakor hátrányos helyzetbe került, minden bizonnyal ezért is tért át a tiszta profilú haditermelésre. A hadsereg azonban csak átmeneti piacot jelentett, a háború befejeztével a gyárnak programot, teljes gyártmányszerkezetet kellett volna váltania és ráadásul ahhoz piacot is szereznie. Erre azonban felkészülni nem tudott, s az átállásnak a történelem – alapvetően a Monarchia felbomlása – sem kedvezett. A válságból való kilábalás, a kibontakozás fő irányát a robbanómotor-gyártásban vélte meglelni a gyárvezetés, azonban itt szintén erős vetélytársakkal – elsősorban is a sorsát rövidesen megpecsételő Ganz-gyárral – találta szembe magát.

A háborús években a vállalat igen jelentős nyereséggel termelt, nyereségét azonban a fejlesztés felemésztette, majd a háborút követő újjáépítés során a túlfejlesztett állóeszköz-állományát nem sikerült megfelelő szinten működésbe hoznia. Így aligha volt várható, hogy a gyárba befektetett tőke valaha is megtérül.

A Lipták-féle cég felemelkedését és bukását elemezve megállapítható, hogy kiemelkedően nagyméretű, nagy ívű vállalkozás volt, hatalmas tőkét, nagy tömegű berendezést, nagyszámú munkástömeget mozgatott meg – a hazai iparfejlődést tekintve azonban csak egy kísérlet maradt. Szótlanul nem mehetünk el azonban mellette, már csak azért sem, mivel benne fellelhető sok minden abból, ami miatt egy sor nagyra törő és többet is érdeklő vállalkozás – legyen az egészen kicsi, vagy egészen nagy – a benne lévő gyújtószikra ellenére sem éghetett nagy lánggal. Igaz ez sok más mellett a Lipták cégre is, s ezt már kortársai is látni vélték. Így fogalmazott róla **Krausz Simon**, kora kiemelkedő bankár-egyénisége:

„...*dr. Lipták Pál több, mint tehetség: zseni, szakértelem és tudás, azonban a méreteket nem ismerte. Szűk volt számára Magyarország. Ha ezeket a Lipták Pálokat élnivaló tőkével el tudtuk volna látni, Amerikában, Angliában, végeláthatatlan alkotásoknak lehettek volna mesterei.*”⁷

IRODALOM

1. Lipták Pál pályafutását ismerteti: *Michalich Győző–Haviár Győző: A vasbeton építés kezdete és első létesítményei Magyarországon.* Budapest, 1966. 210. old. – Magyar Életrajzi Lexikon. II. k. Budapest, 1988. 79. old. – Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének Évkönyve 1926/27. Budapest, 1928. 278. old.
2. Budapest Főváros Levéltára (BFL) VII. 2. e. Társas cégek jegyzéke 46. A köt. 9080/2. 1908. december, 154689. sz.
3. BFL VII. 2.e. Társas cégek jegyzéke 58. B köt. 11919/3. 1913. április 5., 46946. sz.
4. Matlekovits Sándor (szerk.): Az 1896. évi ezredévi kiállítás és eredményei. Bányászat, Kohászat, Ipar. Budapest, 1898. 261. old.
5. Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületének Évkönyve 1926/27. Budapest, 1928. 278. old.
6. A Ganz-Danubius tőkeérdekeltség 1927-ben más üzemeket is magába olvasztott (Schlick-Nicholson, Gép- és Vasútfelszerelési Gyár).
7. *Krausz Simon: A pénzember. Egy magyar bankár élettörténete.* Budapest, 1991. 122. old.